

EN BOK OM VÅRA ÄLDSTA BEVARADE BYGGNADER

Ordinarie pris 324,-, erbjudande 259,-

Vid beställning av 5 ex eller fler 190:-

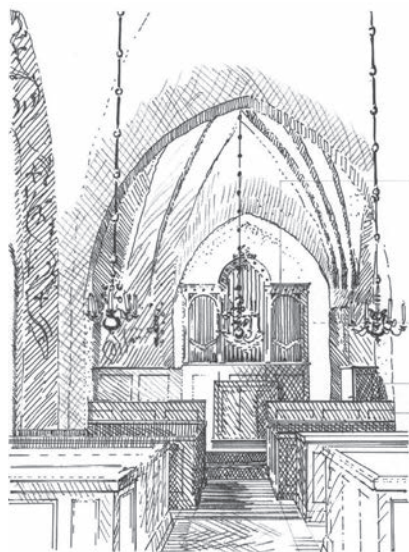
Jag/vi beställer

Antal ex

Det går också bra att beställa på info@artos.se

Namn	
Ev c/o	
Gatuadress	
Postnummer	Ort
Telefon	

Frankeras ej
Artos och Norma
betalar portot

Kyrkorummet mot väster efter restaureringen. Skåne kyrka. Skiss av författaren.

ORGELLÅDAREN I BOKT-
TABEN OCH ORGELN STÄLLD
PÅ ETT PODIUM.

VÄSTHÖRSTRETT VAR
LÖST TILL FÖRHÅLLNING
OCH BESÖKAR BÄNKEN OBEHOV.

SKRANK SOM RÄMDE IN
ORGELPEDIKET. BÄNKEN KÖN
LIGEN ORGELPÄNNAN.

BÄNKARNAS TRÄKÄNNA
KLARLÅDOR. DEKORATIV
VÄGGAVSLUTNING.

anledningen hade då varit att man ville lyfta fram det medeltida kalkmålari som dölles av läktare och orgelfasad. I Skåne kyrka fanns inget uttalat skäl till denna förändring. Kalkmålari fanns visserligen bevarat i begränsad omfattning på norra och södra långhusmuren. Men den främsta orsaken var sannolikt att åstadkomma en högre grad av integrering mellan församling, organist och kör.

Mot ett modernistiskt rumsideal

Andra av Bergh föreslagna förändringar i förhållande till Fants ursprungsförslag skulle kunna kopplas till förändrade estetiska ideal. De fasta bänkar av trä utefter norra och östra muren i dopkapellet som Fant föreslagit, ersattes i det slutliga utförandet med bänkar av kalksten. Fants förslag till ny dopfont hade i formen påmint om en medeltida dopfont med stor cuppa, medan Berghs dopfont istället gjordes liten och cylinderformad.

Genom Berghs inflytande på restaureringens slutas kom bänkinredning och övriga nyinredningar, t.ex. de nya innerdörrarna och sakristans skåp, att klarläggas, istället för att laseras och marmoreras. Träta och idring förblev alltså synliga. Det var endast profileringen i bänkdörrarnas ramverk och orgelpodiets bänkar som målades: profileringen i vitt och bänkränsen i grått, den senare för att färgmässigt bilda en enhet med målningen på den gamla orgelfasaden.

Efter 1950-talets restaurering förbehåller

Kyrkorummet mot väster efter restaureringen. Skåne kyrka. Foto ATG.

De medeltida kyrkorna är våra äldsta bevarade byggnader och har varit i bruk kontinuerligt allt sedan de uppfördes. Den här boken berättar om hur kyrkorummen sakta förändrats genom århundraden med betoning på 1900-talet. Exempler är hämtade från Uppland men beskrivningen har stor relevans även för kyrkor i övriga landet. Boken, som är rikt illustrerad med fotografier och skisser, bidrar till ett nytt sätt att läsa gamla kyrkorum.

Lotta Gustafsson är tekn. dr och arkitekt och verksam i företaget Gustafsson Nyström Arkitekter AB med bl.a. uppdrag i kyrkor.

Medeltidskyrkan i Uppland

LOTTA GUSTAFSSON
RESTAURERING
OCH RUMSLIG FÖRNYELSE
UNDER 1900-TALET

Arten

LOTTA GUSTAFSSON MEDELTIDSKYRKAN I UPPLAND

Restaurering och rumslig förnyelse under 1900-talet
Danskt band 210 s, rikt illustrerad i färg och sv/v
324:-

ERBJUDANDE 259:-

OVAN FRÅN VÄNSTER
Bänkinredningen med ackörning mot
kor från restaureringen 1953-1956. Spånga
kyrka 2003. Foto författaren.

Bänkens utformning med armstöd.
Spånga kyrka 2003. Foto författaren.

Bänkinredningen med gavel och yll i
golv. Spånga kyrka 2003. Foto författaren.

NOTSTÄNDE SIDA
Minst altar och altarring av trä från
Theodor Wählin restaurering 1902-1909.
Örnsby kyrka 2003. Foto författaren.

tig skiva vilande på fyra råhuggna block av sten, allt i svensk marmor. Altaret omsluts av en altarring på lätta benstativ, öppen och genomskiktig med smala balustrar. Altarringen för tankarna till den ljusa, lätta predikokyrkan från tidigt 1800-tal, medan nya bänkar utefter kormuren i sitt formspråk ger associationer till medeltida korbänkar. Nytt och annorlunda var också utformningen av de nya bänkarna i långhuset.²⁰⁶ Här anses en förändring i värderingarna av det sena 1800-talets och det tidiga 1900-talets arkitektur och kyrkoindredningar. De nya bänkarnas formspråk uttrycker en slags återknytning till kyrkoindredningar från tiden kring sekelskiftet 1900.

Att rita öppna bänkar för nya kyrkor hade sedan länge varit en självklarhet. När det gällde de gamla kyrkorummen i Uppland sparades de gamla slutna bänkarna i allmänhet eller tillverkades nya slutna bänkar. I restaureringen av Spånga kyrka gjordes valet att riva ut de gamla öppna bänkarna och ersätta dem med nya öppna bänkar. Medan de gamla bänkarna hade ett klassiserande drag, anknöt de nya bänkarna till inredningar från tiden kring 1900, t.ex. Agi Lindgrens bänkinredningar i Odensala kyrka 1895 och i Helga Trefaldighets kyrka 1905. Här finns

också likheter med skånska inredningar, som i Övraby kyrka som restaurerades under ledning av Theodor Wählin.²⁰⁷

Men där finns också andra, funktionellt betingade särdrag i bänkinredningen. Vanligtvis var bänkarnas gavlar symmetriskt utformade, på så sätt att de var identiskt lika mot mittgång respektive yttermur. Men här har gavlarna olika utformning: vid mittgången skulle det vara enkelt att ta sig in, mot muren skulle gavel och armstöd utgöra ett skydd. Till det egenartade hör att bänkarna är stänkmålade på ryggstöd och sitttytor.

Här verkar ha funnits ett intresse hos Lundberg för det sena 1800-talets och det tidiga 1900-talets formspråk, men också att föra in en målningsbehandling som ger associationer till den lilla stugkamarens stänkmålade väggar. Detta associerande var typiskt för Lundberg som kunde gräva bland historiens rika förråd av former, strukturer och material. Men här finns också paralleller till Celsingss transformering. Erik Lundberg visar i Spånga kyrkas restaurering 1953-1955 vägen till ett mer fördomsfritt värderande av 1800-talet. Han hade redan 1937 i en tidsningsartikel skrivit följande:

Låt oss gärna vraka en hel del, men låt oss behålla det som är bra, låt oss behålla det bästa. Icke alla gånger är det för övrigt lätt att avgöra vad som är bra och vad som är dåligt. Det omdömet kräver allvar och vilja till rättvisa.²⁰⁸

